

Lyriken forcerar livets stängande murar

Våra vårdcentraler och apotek borde ha ett sortiment med diktböcker på hyllorna

II Under studieåren i Uppsala strax efter kriget hör jag ofta Hans Ruin tala i radio. Han har en magisk talang att fånga lyssnarna. Denne talkonstnär blev utsedd till en av de populäraste radiorösterna under 1950-talet. Det finlandssvenska idiomet var ett stort plus. Jag har ända sedan pojkkåren tyckt att finlandssvenskar med sitt klart sjungande tal kan få säga vad strunt som helst, det klingar ändå i mina öron som den skönaste musik. Men strunt var sannerligen inte vad Hans Ruin sade och skrev.

Han flyttade från Finland till Sverige efter kriget och bosatte sig med sin familj i Lund. Hustrun Kaisi blev under mer än sextio år hans starka stöd med allt, inberäknat utskrifterna på maskin av hans många böcker, artiklar, recensioner och föredrag. »Till Kaisi! Ständig medarbetarska i allt vad jag skrivit under femtio år« noterade han som en tillägnan i en av sina sista böcker, »Världen i min fickspegel«, 1969.

I den boken antecknar Hans Ruin om sin vän poeten Jarl Hemmer vad denne skrivit till sin vän Runar Schildt:

»Man bör inte underskatta de pånyttfödande krafterna inom oss, allra minst när man själv råkar vara konstnär. Den starka inre omsättningen och bildbarheten, fantasins makt att leva olika liv, skall göra att just en konstnär bär på långt större regenerativa möjligheter än folk mest.«

Jag menar nu att orden behöver inte bara gälla konstnärer (målare, musiker, författare osv) eftersom vi alla har möjlighet att utveckla krafter som gör oss starkare. Hans Ruin skriver i denna och andra böcker om författare som har gjort hans eget liv rikare, och han beskriver i samma bok hur en bra poet kan arbeta:

»Lyrikern berättar inte som epikern eller låter som dramatiker ord och handlingar bryta sig mot varann. Vad han uttrycker har alltid ringa utsträckning – all äkta lyrisk dikt är kort. Det är någonting punktuellt, ett ögonblick bara, vari världen flammnar upp och i vars sken poetens ansikte belyses. Lyrikern står inte utanför det skildrade som epikern och dramatiker, han är i dikten.«

För den som undrar vad lyrik egentligen är, fortsätter han:

»Lyrik är klang, ljudbild, omedelbart

personligt uttryck, en sällsam enhet av vision och känsla. Lyrikern liknar flickan med svavelstickorna i Andersens saga. Hon stryker eld på en sticka, den brinner, den lyser, och hon ser tvärs genom likgiltiga ting. Livets stängande murar finns inte längre.«

»Poesiens mystik«, från 1935, är Hans Ruins mest kända bok. Han vill där visa hur dikter kan ge en starkare känsla av verklighet än den verkligheten i all sin påtaglighet dagligen ger oss. Hur det kan bli så beror på att författaren och konstnären ger verkligheten ett förhållande till människan. »Han gör dem till bilder, till förtätade uttryck för vår känsla.«

Vad Hans Ruin skrev, hur han skrev och hur han fick uppslagen att skriva finns nu dokumenterat i en färsk doktorsavhandling av forskaren Thomas Ek i Lund, en spännande bok som heter »En människas uttryck. Studier i Hans Ruins självbiografiska essäistik«. Där kan vi läsa hur Ruin hela sitt liv skrev dagbok. Ett urval kom 1977, då han bara hade tre år kvar att leva, »Uppbrott och återkomst«. Han noterade vad han gjort under dagen och skrev ner uppslag han fick användning för i senare skrivelser.

Så här direkt kan han uttrycka sig om poeter, tex sin landsman Elmer Diktonius: »Det är som att se fan flyga att läsa Diktonius.«

Ett år innan skrev han: »Det är emellanåt kusligt att vistas här i Lund. Att vid 59 års ålder vara bara fem eller sex år gammal. Ty det är vad jag är här. Ingen känner något av mitt förflutna. Hela min bekantskapskrets är fem år gammal. Allt annat ligger djupt under horisonten. Jag för en nybyggares liv – med sviktande krafter.«

Han och familjen hade då bott fem år i Lund efter flyttningen från Finland. Det

skall man veta som bakgrund, och orden är en bekännelse i samma anda som en poet skriver för att göra sin situation tydlig. Allt han skriver har en personlig prägel. Man ser honom själv i ljuset från den han skriver om, i ljuset från svavelstickan hos flickan i Andersens saga.

Lyrikern liknar flickan med svavelstickorna i HC Andersens saga. Hon stryker eld på en sticka, den brinner, den lyser, och hon ser tvärs genom likgiltiga ting. Livets stängande murar finns inte längre.

FOTO: ROGER VIOLETTE/IBL

Det är märkligt hur en människa som mellan ca 1950 och 1970 med dagens språkbruk var en kändis – på den tiden sade man i stället en populär person, som Evert Taube sjunger i »Rosa på bal« – nu idag är praktiskt taget bortglömd. Men hans tid kommer för alla som är eller blir fångade av poesins sätt att se på världen – som en femåring gör i Lund eller annorstädes i världen – från ett oväntat håll.

Det finns läkare och sjuksköterskor, kunniga och med tålmod, som tar hand om den

sjuke. När jag blev sjuk i hjärtinfarkt, som ledde till bypassoperation, betydde det mycket för mig att som konvalescent skriva dikter och läsa vad Hans Ruin hade skrivit om dikter. Våra vårdcentraler och apotek borde ha ett sortiment med diktböcker på hyllorna, ja, »Visst hjälper det«, som jag kallade mina samlade dikter i ett urval som kom ut för några år sedan.

Hans Ruins böcker finns idag bara på biblioteken och i antikvariat. Jag rekommenderar förutom de jag har nämnt: *Väl mött, Europa!* 1938, *Rummet med de fyra fönstren*, 1940, *Ett land stiger fram*, 1941, *Det finns ett leende*, 1943, *Hur skapar skalderna?*, 1948, *I konstens brännspegel*, 1949, *Drömskepp i torrdocka*, 1951, *Hem till sommaren*, 1960, *Den mångtydiga människan*, 1966.

Carl Magnus von Seth
frilansskribent
cm_vonseth@hotmail.com